

Straf og andre Retsfølger af den strafbare Handling med særligt Hensyn til Carl Torps og Joh. C. W. Thyréns Straffelovsudkast.

Foredrag holdt d. 29. April 1918 i Den svenske Kriminalistforening af
Carl Torp.

Højtærede Forsamling.

Da jeg fra Svenska Kriminalistföreningens Bestyrelse modtog den ærefulde Opfordring til at komme til Stede her i Forsamlingen for at tale om det af mig udarbejdede Straffelovsudkast, stod det mig straks klart, at det vilde være ugørligt i et enkelt Foredrag at give et almindeligt Overblik over et saa omfattende Lovforslag, saa meget mere som jeg jo ikke hos mine Tilhørere kunde regne med et saadant Forhaandskendskab til gældende dansk Strafferet og til mit Udkast, som maatte være Forudsætningen for, at de kunde have noget Udbytte af en kort Oversigt. Skal et saadant Foredrag give nogetsomhelst Udbytte, maa det indskrænkes til at angaa et snevert afgrænset Afsnit. Jeg har da valgt et enkelt Kapitel af mit Udkast, Kap. 6, om »Straffe og andre Retsfølger af den strafbare Handling«. Selv af dette forbigaar jeg adskilligt, som ikke kan antages at have større Interesse for svenske Tilhørere, og nøjes paa andre Punkter, navnlig saadanne, der ikke findes behandlede i Thyréns Udkast, med korte Antydninger. — Jeg har valgt dette Afsnit, dels fordi Reglerne om Straf, Sikkerhedsforanstaltninger o. l. efter min Mening er det Omraade, hvor Modsætningen mellem ældre og nyere strafferetlige Opfattelser afspejler sig tydeligst. Det var da ogsaa disse Spørgsmaal, som paa

denne Forenings Forhandlinger i September 1916 i ganske særlig Grad fangede Interessen. Men jeg har den yderligere Grund til at vælge det, at det er et af de Omraader, hvor man mellem nærbeslægtede Lande som vore mest kan vente at naa til Forstaaelse og Overensstemmelse. Hvorledes Bødestraf og Frihedsstraf bør ordnes, og i hvilket Omfang det er rigtigt at erstatte Straf med andre Foranstaltninger, det er Spørgsmaal, som under forskellige Tids- og Kulturforhold selvfølgelig vil blive besvaret meget forskelligt. Men i Lande, der i Kultur og Livsforhold staar hinanden saa nær som Sverige og Danmark, er der netop paa disse Omraader ingen Grund til, at nationale og historiske Forskelligheder skulde danne nogen Hindring for en i Hovedsagen ensartet Betragtning af disse Forhold.

Forinden jeg gaar til at omtale de enkelte Spørgsmaal, kunde jeg endnu ønske, at gøre et Par mere almindelige Bemærkninger.

Naar jeg før sagde, at historiske og nationale Forskelligheder ikke paa dette Omraade kan antages at motivere nogen større Forskel mellem disse Spørgsmaals Behandling i Sverige og i Danmark, maa jeg dog paa et enkelt Punkt tage et Forbehold. En Sammenligning mellem Thyréns og mit Udkast vil vise, at der paa adskillige Punkter, hvor Forslagene ellers i Hovedsagen stemmer overens, er den Forskel, at Thyrén opstiller mere specialiserede, ufravigelige Normer, medens jeg overlader Afgørelsen i det enkelte mere til Domstolenes frie Bedømmelse. Som et typisk Eksempel kan jeg nævne Reglerne om Afbetalingsfristerne ved Bøder. Men der findes adskillige andre; og efter en Diskussion, som jeg har haft med Thyrén om dette Emne, har jeg Grund til at antage, at der ogsaa i den specielle Del vil forekomme adskillige Eksempler paa det samme. Og jeg har det Indtryk, at dette netop bunder i en national Forskel, idet Thyrén mener, at den almindelige Retsopfattelse i Sverige vil være betænkelig ved at overlade Domstolene et saa frit Skøn, som jeg mener, at man i Danmark uden

Betænkkelighed vil indrømme dem. Hvilket Standpunkt der er det rette, skal jeg ikke prøve at afgøre; jeg fremhæver kun det Faktum, at her er en Forskel, som kan have sin Forklaring i nationale og historiske Ejendommeligheder.

Jeg skal dernæst fremhæve, at Thyrén forbigaar en Række Emner, som jeg medoptager i mit Forslag — Ungdomskriminaliteten, Forholdsregler overfor Alkoholister og arbejdsuvillige (lättjefulla), Fortabelse af statsborgerlige Rettigheder m. m. — Det er dog tildels en blot formel Forskel, idet Ordningen henskydes til særlig Lov, dels kun en Udsættelse, fordi Forslag fra anden Side afventes. — I den systematiske Anordning er der den Forskel, at Thyrén behandler Straf og Sikkerhedsforanstaltninger i to Kapitler, medens jeg samler alle den strafbare Handlings Retsfølger i et Kapitel. Det er vel nok Udtryk for en noget forskellig Grundopfattelse, men behøver ikke at føre til nogen praktisk Forskel. Sluttelig ønsker jeg at bemærke, at naar jeg i det følgende sammenstiller Thyréns og mit Udkast og særlig fremhæver Afvigelserne, er det ikke Udtryk for en Kritik, som jeg ikke anser mig kaldet til, men tilsigter kun at lette en Sammenligning.

Hvad nu først Straffene angaar, skal jeg straks fremhæve den negative Overensstemmelse, at baade Thyrén og jeg tager bestemt Afstand fra Dødsstraffen og fra, hvad man i Sverige kalder »afflikktivstraff«. — Ved Siden af de for begge Udkast fælles Straffe — Frihedsstraf og Bøder — nævner Thyrén i II. Kap. § 27 Embedsfortabelse og forudsætter i § 34, at ogsaa Fortabelse af andre Rettigheder kan idømmes som Straf, medens mit Udkast ikke kender disse Straffe. Men dette er for saa vidt kun en formel Forskel, som Fortabelse af Rettigheder selvfølgelig ogsaa hjemles ved mit Forslag. Jeg opfatter blot ikke dette som Straf, men henfører det til »andre Retsfølger«; og nogen væsentlig reel Forskel behøver dette ikke at medføre.

Overfor de to Hovedstraffe, Frihedsstraf og Bøder, er

vor Stilling dernæst den, at vore Veje, som jeg senere skal tillade mig nærmere at udføre, skilles ret stærkt ved Ordningen af Frihedsstraffen, medens vi i alt Fald i Realiteten kommer hinanden meget nær ved Behandlingen af Bødestraften. Dette er en naturlig Følge af, at vi begge tilstræber en kraftig Begrænsning af de korte Frihedsstraffes Anvendelse og en tilsvarende Udvidelse af Bødestraffens Omraade. Det fælles Maal maa nødvendigvis føre ind paa samme Vej. Skal Bødestraften omdannes til en effektiv, med Frihedsstraf jævnbyrdig Straf, maa det kræves p. d. e. S., at Bøden fastsættes ikke efter en fast Skala i Forhold til Forbrydelsens Grovhed, men at Grundtanken: »lige Straf for lige Brøde« realiseres derved, at Bødebeløbets Størrelse fastsættes saa nøje som muligt i Forhold til den skyldiges Betalingsevne, og p. d. a. S. at intet forsømmes for at sikre, at de idømte Bøder ogsaa virkelig betales. Det, der ved de nye Regler om Bødestraften maa tilstræbes, er med andre Ord, at Bøden fastsættes saaledes, at den rammer saa vidt muligt ligeligt og derfor uden uforholdsmæssige Ofre kan betales af den, der vil, og at Loven omvendt sikrer, at den, som kan betale, regelmæssigt ogsaa vil gøre det.

Idet jeg gaar ud fra, at de Thyrénske Bødebestemmelser er denne Forsamlings Medlemmer bekendte, skal jeg kun kort berøre de mindre væsentlige Punkter, hvor Bødebestemmelserne i mit Udkast afviger fra Thyréns. — Medens Principerne for Bødens Fastsættelse som bemærket er fælles, idet begge Forslag lægger Vægten paa den skyldiges Betalingsevne, er der i Gennemførelsen den formelle Forskel, at Thyrén opererer med en kunstig, konstrueret Enhed, Dagsbod, medens jeg i min § 48 benytter selve Dagsindkomsten som Udgangspunkt, men paalægger Domstolen ved Udmaalingen til et vist Antal Dagsindkomster at tage Hensyn til alle Forhold, der har Indflydelse paa den skyldiges økonomiske Ydeevne. Det er, hvad vi paa Dansk kalder: det samme paa en anden Maade. Noget

betydeligere er Forskellen paa et andet Punkt. Efter Thyrens Forslag II. Kap. § 24 skal den subsidiære Straf, Forvandlingsstraffen, først fastsættes ved en særlig Dom, naar Betalingsfristen er udløben, uden at Bøden er betalt, medens efter mit Udkast Forvandlingsstraffen fastsættes straks i selve Bødedommen. Jeg erkender straks villigt, at Thyrens Ordning ud fra rent teoretiske Betragtninger synes at være den mest rationelle. Den aabner navnlig en let Adgang til at tage Hensyn til, hvad der under Fristens Løb er oplyst om den dømtes Betalingsvillighed, og til en rationel Anvendelse af betinget Straffedom (villkorlig dom), hvor den dømte vel gerne vil, men ikke kan betale. — Naar jeg dog ikke har turdet slaa ind paa denne Vej, skyldes det i første Linie rent praktiske Hensyn. Thyren selv har erkendt, og af hans Udkast fremgaar det tydeligt, at den af ham foreslaaede Ordning betydeligt komplicerer hele Maskineriet. Den samme Indvending og forskellige andre praktiske Betænkeligheder blev fra flere Hold fremhævede under Forhandlingerne paa denne Forenings Møde i 1916; og jeg finder heri en kraftig Bestyrkelse af, at jeg har valgt det rette. Jeg skal hertil føje, at en saadan dobbelt Behandling med oftest langt Mellemlum af alle uopfyldte Bødedomme vil betyde en meget forøget Byrde for Domstolene, der i alt Fald hos os ofte i Forvejen er overlæssede med Straffesager. Endnu skal jeg fremhæve, at efter min Mening de væsentligste Indvendinger imod straks at fastsætte Forvandlingsstraffen bortfalder eller dog i høj Grad svækkes, naar der, saaledes som i mit Udkast, gives Adgang til ny Paakendelse, hvis der inden Betalingsfristens Udløb indtræder en væsentlig Forringelse i den bødefældtes Formueforhold, og naar der endvidere, saaledes som jeg foreslaar, inden Forvandlingsstraffen fuldbyrdes, saa vidt muligt skal gives den bødefældte Lejlighed til at aftjene Bøden ved frivilligt Arbejde for Staten, Kommunen eller velgørende Institutioner. Navnlig i de store Byer vil saadanne private Foreninger her

kunne yde en væsentlig Hjælp. — Endelig mener jeg, at den af mig foreslaede Ordning, hvorefter Forvandlingsstraffen fastsættes i selve Bødedommen, har det Fortrin, at Dommen herved giver et tydeligere Udtryk for den Vurdering af den konkrete Handlings Strafværdighed — »brotlighetsgraden« — som heller ikke under denne Ordning bør tabes af Syne.

Et andet Punkt, hvori mit Udkast afviger fra Thyréns, er Afbetalingsreglerne. Thyréns tilsteder kun højst 5 Ratebetalinger og opstiller et System af Maksimalfrister for den Anstand med Betalingen, der kan indrømmes. Efter mit Forslag gælder kun den ene Begrænsning, at Afdragene skal erlægges indenfor en Frist af et Aar. Og selv denne Frist kan Politiet, naar dertil findes gyldig Grund, forlænge. Det er i denne Forening mod Thyréns Ordning indvendt (Professor Wetter), at de foreskrevne Frister er altfor korte, og at 5 Afbetalingsterminer er for faa, hvor Talen er om et stort Antal Dagsbøder, indtil 200. — Jeg skulde tro, at disse Indvendinger er berettigede, men skal ikke gaa nærmere ind herpaa. Det stemmer overhovedet næppe med Tendensen i dansk Lovgivning paa saadanne Omraader at binde Domstolene saa stærkt ved faste Grænsbestemmelser. Som jeg før antydede, foreligger her formentlig et Udslag af en noget forskellig national Tilbøjelighed. Medens man i Sverige ynder de skarpe Konturer; foretrækker vi de bløde, bøjelige Former. Det er vist unyttigt at diskutere, hvad der bør foretrækkes.

Endelig adskiller mine Bestemmelser om Bødestraffen sig fra Thyréns i Henseende til Strafferammerne. Medens Thyréns (§ 20) sætter Maksimum til 200 Dagsbøder, har jeg ikke turdet gaa højere end til 90 Dagsindkomster; og medens Thyréns sætter Minimum for Forvandlingsstraffen til 8 Dage, kan den efter mit Forslag gaa ned til 2 Dage. Paa dette sidste Punkt vilde jeg ikke nære synderlig Betænkkelighed ved at følge Thyréns. Derimod maa jeg ganske dele de Betænkkeligheder, som fra flere Hold her i denne

Forening (Wetter og Stjernberg) er gjort gældende mod det høje Maksimum for Dagsbøderne. Det forekommer mig ogsaa, at der ikke er noget rimeligt Forhold mellem de to Maksima; 200 Dagsbøder og 3 Maaneders Forvandlingsfængsel. Hos mig er Maksimum 90 Dagsbøder og 180 Dage Afsoningsfængsel. Det er dermed Tanken, at Afsoningsstraffens Længde skal bestemmes saaledes, at der ikke opstaar nogen Fristelse til, som man siger hos os, »at sidde den af« i Stedet for at betale.

Som jeg allerede tidligere har berørt, er der derimod i Ordningen af Frihedsstraffen en ret væsentlig Forskel mellem Thyréns og mit Udkast. — Thyrén ophæver i II. Kap. §§ 1—6 i Realiteten — bortset fra Varigheden — næsten ganske den nu i svensk Ret bestaaende Forskel mellem Strafarbejde og Fængsel. Han bibeholder vel en Navneforskel, men Behandlingen bliver i alt væsentligt den samme. Naar han dernæst i § 7 opstiller en tredje Art af Frihedsstraf, Arrest, maa det antages, at denne, der jo kun skal anvendes som custodia honesta, vil faa et saa snevert Omraade, at den praktisk talt kan lades ude af Betragtning ved Spørgsmaalet om Behandlingen af den egentlige Kriminalitet. M. a. O. Thyréns Forslag fremtræder formelt med en Udvidelse af Frihedsstraffens Arter fra to til tre, men betyder reelt en Reduktion til én. — I Modsætning dertil hjemler mit Forslag, idet det bortskærer en Række nu i dansk Ret kendte Varieteter eller Underformer indenfor Frihedsstraffene, baade formelt og reelt. Anvendelsen af to skarpt adskilte Frihedsstraffe — Arbejdsfængsel og simpelt Fængsel. Mit Forslag fører for saa vidt til en Ordning, der praktisk talt stemmer næsten ganske overens med den i svensk Ret gældende, idet mit Arbejdsfængsel svarer til svensk Rets Strafarbejde. Der har hos os — i Straffelovskommissionen — hævet sig stærke Stemmer allerede mod denne Reduktion af Frihedsstraffenes Antal til to, idet man har krævet Bibeholdelse af en særlig strengere Strafart med særligt Navn — Strafarbejde eller

Tugthus — for de grove Forbrydelser. Jeg anser det ikke for praktisk gennemførligt at udforme to væsentlig forskellige Former af strengere α : med egentlig Arbejdspligt overfor det offentlige forbunden Frihedsstraf uden i den ene eller den anden Retning at komme udenfor denne Strafs naturlige Grænser. Jeg mener derfor fremdeles, at man — ligesom i Sverige og iøvrigt ogsaa i Holland og Norge — bør nøjes med to Arter af Frihedsstraf — jeg bortser foreløbig fra Spørgsmaalet om en særlig custodia honesta. Men videre i Retning af Unifikation tør jeg paa den anden Side heller ikke gaa. Jeg anser det for nødvendigt at bevare to skarpt adskilte Former af Frihedsstraf; en strengere Form med strengt gennemført Arbejdspligt og Udelukkelse af Adgang til at forskaffe sig Forplejning, Beklædning eller Bekvemmeligheder udover, hvad Strafanstalten yder α : svensk Rets Strafarbejde, og en mildere, nærmest svarende til den gældende svenske Rets Fængsel. Denne sidste, som jeg kalder simpelt Fængsel, skal ikke medføre egentlig Arbejdspligt overfor det offentlige, men vel Pligt til at skaffe sig eller efter Ordre udføre et efter den dømtes Livsstilling og Dannelsestrin afpasset Arbejde, i saadant Omfang, som kræves til en rimelig Sysselsættelse, og saaledes, at Arbejdsudbyttet tilfalder Fangen. Det skal dernæst være dem, der udstaar denne Straf, tilladt indenfor passende Grænser at forskaffe sig særlig Forplejning, Beklædning og andre Bekvemmeligheder. Der er formentlig ogsaa udenfor de Tilfælde, hvor en egentlig custodia honesta er indiceret, en Mængde mindre grove Forseelser, hvor en saadan lempeligere Frihedsstraf er naturlig. I alt Fald tror jeg, at man i Danmark, hvor vi altid har gjort en ikke helt ringe Anvendelse af simpelt Fængsel, vil mene dette. — Hvad dernæst en særlig custodia honesta angaar, tør jeg ikke udtale mig om, hvorvidt der, hvis Thyréns Forslag angaaende de andre Frihedsstraffe fastholdes, vil føles Trang til en saadan. Det synes mig i og for sig troligt. Efter den af mig foreslaa-

ede Ordning af de almindelige Frihedsstraffe vil der sikkert ikke føles nogen Trang dertil. I vor gældende Ret har vi en saadan Straf, Statsfængsel. Den har siden Straffelovens Ikrafttræden (1866) aldrig været anvendt. Hvad der maaske ganske undtagelsesvis kan blive Trang til, er Adgang til ved visse Forbrydelser — Statsforbrydelser og Duel — at omsætte den almindelige Straf — Arbejdsfængsel — til simpelt Fængsel af tilsvarende Varighed. Dette er ogsaa hjemlet ved mit Udkast. Efter vore hidtidige Erfaringer vil det som antydet dog næppe faa større praktisk Betydning.

Jeg har, som før bemærket, som Betegnelse for de to Frihedsstraffe valgt Udtrykkene Arbejdsfængsel og simpelt Fængsel. Navnet er selvfølgelig af ret underordnet Betydning. Om man vil kalde den strengere Strafart Arbejdsfængsel, strengt Fængsel, Strafarbejde eller som N. Strfl. simpelthen Fængsel, kan jeg ikke lægge afgørende Vægt paa. Vigtigere er Spørgsmaalet om den nærmere Udformning af de to Fængselsstraffe. Jeg har allerede antydet Hovedmodsætningen. Paa den ene Side streng Arbejdspligt og absolut Begrænsning i H. t. Kost, Beklædning osv. til, hvad Strafanstalten yder — paa den anden Side blot Beskæftigelsestvang med Adgang til selvvalgt Arbejde og til indenfor rimelige Grænser at forskaffe sig Forplejning, Beklædning og andre Bekvemmeligheder. Dertil kommer selvfølgelig i flere andre Retninger en lempeligere Haandhævelse ved det simple Fængsel. — Varigheden foreslaar jeg ved simpelt Fængsel sat til fra 21 Dage indtil 2 Aar eller, hvor det anvendes som *custodia honesta*, indtil 10 Aar, medens Arbejdsfængsel skal kunne idømmes fra 2 Maaneder indtil 16 Aar eller paa Livstid. Det ses, at Minimum af Frihedsstraffene, om det end er betydeligt højere end det nu hos os gældende, dog er væsentlig lavere end efter Thyréns Forslag. Det tør endda anses for meget tvivlsomt, om det vil være muligt at gennemføre et saa højt Minimum. I Straffelovskommissionen synes der nær-

mest at være Stemning for at nedsætte Minimum baade ved strengt Fængsel og ved simpelt Fængsel. Mit Forslag kender dernæst slet ikke det store Spring, som Thyrén har opstillet mellem Fængsel og Strafarbejde. Det er en naturlig Følge af, at jeg kun vil opretholde én Art af strengere Frihedsstraf α : af Frihedsstraf med egentlig Arbejdspligt — ligesom svensk, norsk og hollandsk gældende Ret. Men selv om man hos os maatte bestemme sig til at opretholde to Arter af strengere Frihedsstraf, tror jeg ikke, at man vil gaa med til et saadant Svælg mellem disse som Thyréns — fra 3 til 6, eller naar man tager Hensyn til den obligatoriske Strafaffkortning, 5 Aar. Jeg deler personlig og tror, at man i Almindelighed hos os vil dele de Betæneligheder overfor denne Ordning, som ret stærkt er kommet til Orde paa denne Forenings forrige Møde. Men dertil kommer, at to væsentlige Forudsætninger for den Thyrénske Ordning næppe vil blive akcepterede hos os. Jeg tror, at mit Udkast — hvad der end ellers kan blive indvendt imod det — er i Overensstemmelse med den almindelige Opfattelse hos os, naar det paa den ene Side ikke vil anvende Cellestraffen i det vide Omfang, som Thyrén foreslaar, og paa den anden Side ikke vil begrænse Anvendelsen af Løsladelse paa Prøve — villkorlig frigifning, som De siger i Sverige — til Straffe paa mindst 6 Aar.

Hvad Cellestraffens Varighed angaar, bestemmer mit Forslag, at Straffen udstaas i Celle, naar den ikke overstiger 2 Aar; undtagelsesvis kan Tiden forlænges til 3 Aar. Straffe over 2 Aar udstaas i Fællesskab, og det samme gælder kortere Straffe, naar Fangens Sundhedstilstand kræver det, samt under visse nærmere angivne Betingelser, naar Talen er om Recidivister. Celleprincippet gennemføres dernæst ikke strengt. Der kan ved Gudstjeneste, Undervisning, Legemsøvelser og under Gaardtur foretages saadanne Afvigelser, som Hensynet til Fangens Ungdom, Alder eller Helbredstilstand gør ønskelige. — Paa den anden Side bestemmes det, at hvor Straffen skal udstaas i

Fællesskab, skal den første Trediedel, dog ikke under 3 Maaneder og ikke over 1 Aar, udstaaes i Celle, medmindre Fangen tidligere har udstaaet Straf i Fællesskab. Dernæst kan Fangen holdes i Celle i kortere Tid, ikke over 3 Maaneder, ved Straffetidens Slutning. Og endelig kan Fællesfangerne, naar det anses ønskeligt, holdes afsondrede i deres Fritid, i Spisetiden, under Gudstjeneste, Undervisning eller Gaardtur samt af disciplinære Hensyn. I Ungdomsfængslerne er det ordinære Maksimum for Cellestraffen 1 Aar; ellers som bemærket 2 Aar. Jeg er selv noget i Tvivl, om ikke allerede denne Frist er for høj.

Al Fuldbyrkelse af Arbejdsfængsel i 6 Maaneder eller derover skal ske efter det progressive System, hvorm gives nærmere Regler, som jeg dog her forbigaar. Men dernæst hjemler mit Udkast betinget Løsladelse — villkorlig frigifning — for alle Arbejdsfængselsstraffe paa over 9 Maaneder, saaledes at saadan Løsladelse regelmæssig skal finde Sted, naar $\frac{2}{3}$ af Straffetiden, dog mindst 9 Maaneder, er udløben, naar Fangens Forhold ikke gør det utilraadeligt, naar han ikke i Løbet af de sidste 5 Aar har været løsladt paa Prøve, og naar der er sikret ham passende Arbejde eller hans Anbringelse og Underhold paa anden Maade er sikret. Den betingede Løsladelse indgaar herefter som et regelmæssigt og fast Led i det progressive System. Ved Løsladelsen sættes Fangen under Tilsyn gennem en Forening eller en dertil egnet Person, og Løsladelsen sker paa det Vilkaar, at Fangen i Prøvetiden fører et arbejdsomt og redeligt Liv samt nøjagtigt følger de ham af den tilsynsførende givne Paalæg.

Personer under 18 Aar skal altid og Personer mellem 18 og 23 Aar skal som Regel udstaa Arbejdsfængsel i et særligt Ungdomsfængsel, hvor der ved Straffens Fuldbyrkelse lægges særlig Vægt paa Fangens aandelige og legemlige Udvikling gennem Undervisning, Legemsøvelser, Udførelse af Friluftsarbejde samt ved længere Straffe Uddannelse til et Erhverv, hvorved han efter Løsladelsen kan

ernære sig. Løsladelse paa Prøve kan finde Sted, naar Halvdelen af Straffetiden, dog mindst 6 Maaneder, er forløbet. Paa den anden Side kan en for disse Anstalter dannet særlig Fængselsret, naar det skønnes, at Straffen ikke har haft den tilsigtede Virkning, forlænge den idømte Strafs Varighed med indtil det halve, dog ikke med mere end 1 Aar ad Gangen og ikke udover det fyldte 30te Aar. Tanken er i det hele, at Behandlingen ret nær skal svare til den, der gives i en godt ledet Opdragelsesanstalt om end under noget mere fængselsmæssige Former.

Ja, mine Herrer, af Hensyn til Tiden skal jeg hermed afslutte mine Udtalelser om selve Straffene. Jeg tvivler ikke om, at de af Dem, som faar Lejlighed til at gøre nærmere Bekendtskab med mit Udkasts Bestemmelser herom, vil finde mangt og meget at anmærke og criticere. Det har ogsaa været Tilfældet i den danske Straffelovskommission. Men af de paa denne Forenings Møde i 1916 faldne Udtalelser har jeg dog faaet det Indtryk, at mit Udkasts Bestemmelser i Hovedtrækkene kommer de her hævdede Anskuelser adskilligt nærmere end det Thyrenske Udkasts Regler gør. Det har naturligvis været mig en stor Tilfredsstillelse at erfare dette. Men jeg erkender fuldtud, at det ikke er noget Bevis for, at mit Forslag paa disse Punkter er nærmere det rette end Thyrens. Det kan jo meget vel være, at jeg — og D'Hrr. Talere fra 1916 — blot er mere forsigtigere, end man bør være, naar man nu engang skal reformere Straffelovene. Derom maa Fremtiden dømme.

Jeg skal nu saa kort som muligt omtale mit Udkasts Bestemmelser om nogle andre Retsfølger af den strafbare Handling. Jeg maa dog indskrænke mig til enkelte af disse. Jeg forbigaar saaledes Bestemmelserne om Opdragelsesforsorg i Stedet for Straf overfor unge Forbrydere, hvorom de nærmere Regler ogsaa hos os er givne ved særlig Lov — endvidere Reglerne om Tvangsanbringelse af Drankere, om Udvisning af Riget, om Inddragning (Kon-

fiskation), om Fortabelse af Arveret, om Erstatning samt enkelte andre, mindre vigtige Retsfølger. — Jeg skal endvidere kun ganske kort omtale Reglerne om Sikkerhedsforvaring af utilregnelige og andre aandeligt uligevægtige samt om Fortabelse af statsborgerlige o. l. Rettigheder.

Naar en Person frifindes som sindssyg eller udpræget aandssvag, samt naar Retten ellers kommer til det Resultat, at Gerningsmanden paa Grund af en varigere mangelfuld Sjælstilstand maa anses uegnet til Paavirkning gennem Straf, bestemmer Retten, hvis den skyldige maa anses farlig for Retssikkerheden, hvilke Sikkerhedsforanstaltninger der bliver at træffe overfor ham. Der gives her Retten Anvisning paa de mest forskelligartede Foranstaltninger, lige fra Opholdsindskrænkninger, Værtshusforbud eller Umyndiggørelse til Anbringelse i Sindssyge- Aandssvage- eller andre Kur- eller Forvaringsanstalter. Jeg lægger herved særlig Vægt paa to Ting. Den ene er, at alle vigtigere Afgørelser træffes af Retten efter indhentet Lægeerklæring, ikke som nu af Øvrigheden, der kun træffer de nærmere Udførelsesforanstaltninger. Den anden er, at Retten til enhver Tid efter indhentet Lægeerklæring kan ændre den truffe Afgørelse om Sikkerhedsforanstaltningens Art, ligesom den, naar den har idømt en af de saakaldte »formindsket tilregnelige« Straf — fordi Straf ikke paa Forhaand kan anses uanvendelig — kan ændre denne Afgørelse, hvis det under Straffens Udstaaelse skønnes, at en Fortsættelse af denne vil være unyttig eller vil medføre Fare for alvorlig Forværrelse af den dømtes Tilstand. Der aabnes herved Adgang til at give hele Behandlingen en Bøjelighed og Bevægelighed og til at atpasse den ikke blot efter det enkelte Tilfælde, men efter Tilstandens vekslende Forløb, som jeg anser for at være af største Vigtighed for, at disse Foranstaltninger fuldt ud kan virke efter deres Bestemmelse.

Medens efter gældende dansk Ret Straffedommen intet udtaler om Fortabelse af statsborgerlige Rettigheder

o. l., men saadan Retsfortabelse skal indtræde, naar Handlingen maa anses som i den offentlige Mening vanærende, hvilket fører til en Mængde Tvivl og Retsusikkerhed, er det i mit Udkast foreslaaet, at disse Spørgsmaal fremtidig afgøres ved Straffedommen. Min § 68 bestemmer derom, at naar nogen for en forsætlig Forbrydelse, begaaet efter det fyldte 18de Aar, dømmes til Arbejdsfængsel i 2 Aar eller derover eller til Indsættelse i Arbejdshus eller til at tages i Sikkerhedsforvaring som uforbæderlig for en Handling, hvorved han findes at have gjort sig uværdig til sine Medborgeres Agtelse, bliver ved Dommen de statsborgerlige Rettigheder at frakende ham. Derved bortfalder følgende Rettigheder:

- 1) til offentlige Tjenester eller Hverv, som han beklæder, samt til Ansættelse i saadanne;
- 2) til at stemme og vælges ved offentlige Valg;
- 3) til at tjene i Hæren eller Flaaden;
- 4) til at virke som Sagfører, Mægler, Læge og i en Række andre særlig nævnte Hverv, hvor af offentlige Hensyn en ulastelig Vandel kræves;
- 5) til at drive saadan Næring, hvortil kræves Næringsadkomst.

Er nogen dømt til Arbejdsfængsel i kortere Tid end 2 Aar for en Handling, hvorved han findes at have gjort sig uværdig til sine Medborgeres Agtelse, bliver ved Dommen offentlig Tjeneste eller Hverv, som han beklæder, at erklære forbrudt og iøvrigt de statsborgerlige Rettigheder at frakende ham for en Tid af fra 5 til 10 Aar.

I Forbindelse hermed staar Regler om Genindsættelse i de tabte Rettigheder (Rehabilitation). Jeg skal ikke komme nærmere ind paa Enkeltheder desangaaende, men blot fremhæve, at medens Æresoprejsning i vor nugældende Ret gives administrativt, indfører Udkastet den saakaldte rehabilitation judiciaire, altsaa Genindsættelse ved Dom. Endvidere aabnes der under visse — strengere — Betingelser Adgang til at faa Straffedomme udslettede af Strafferegistret.

Dommen bliver da ikke at anføre ved senere Udfærdigelse af Straffeattest, og den domfældte er ved Afhøring for Retten eller anden offentlig Myndighed berettiget til at undlade enhver Meddelelse desangaaende. — I denne Forbindelse skal jeg endnu nævne, at Retten til at beklæde visse offentlige eller private Stillinger og Hverv ogsaa udenfor de nævnte Tilfælde kan frakendes, naar nogen paa strafbar Maade har forset sig i offentlig Tjeneste, Hverv eller Virksomhed eller i nogen Stilling, hvortil kræves særlig Kundskabsprøve, og derved har vist sig uskikket til at beklæde saadan Stilling eller uværdig til den for samme fornødne Tillid.

Noget mere indgaaende maa jeg dvæle ved mit Udkasts Bestemmelser om betinget Straffedom — villkorlig dom — og om Anvendelse af Sikkerhedsforvaring i Stedet for Straf overfor visse tilsyneladende fuldt tilregnelige, men samfundsfarlige, kroniske — eller om man vil uforbederlige — Forbrydere.

Bestemmelserne i mit Udkast om betinget Straffedom stemmer paa flere væsentlige Punkter ret nær overens med Thyréns Udkast. Maksimumsgrænsen for den Straf, der kan idømmes betinget, er hos Thyrén 1 Aars Fængsel, i mit Udkast 1 Aars Arbejdsfængsel, men ved simpelt Fængsel gaar jeg ganske vist op til den, tilsvarende Grad — 2 Aar. Begge Udkast opstiller dernæst den Regel, at den dømte under Prøvetiden sættes under Tilsyn — »vård« — naar det ikke af særlige Grunde anses uforment. Virkningen af, at Prøvetiden bestaa, er efter begge Udkast, at Straffen bortfalder. Hertil søjer mit Udkast, at dermed bortfalder ogsaa Dommens Evne til at medføre Gentagelsesvirkning — återfallsstraff — samt de Bestemmelser, Dommen maatte indeholde om Fortabelse af statsborgerlige Rettigheder. Om det sidste Punkt har Thyrén ikke haft Anledning til at udtale sig, da det som bemærket ligger udenfor hans Udkasts Rammer. — Blandt Forskellighederne skal fremhæves, at jeg i al Almindelighed tillader Straf-

udsættelse ved Bødedomme, medens Thyrén (11. Kap. § 3) kun aabner Adgang til Strafudsættelse med Hensyn til Forvandlingsstraffen. Dette er en naturlig Konsekvens af, at denne efter Thyréns Udkast fastsættes ved særlig ny Dom. Forlades denne Ordning, er det vel antageligt, at Thyrén ogsaa vil tillade betingede Bødedomme, og Forskellen paa dette Punkt vil da bortfalde. Prøvetiden er efter Thyréns Udkast fast 1 Aar ved Bødedomme og ellers 3 Aar, medens mit Udkast i Tilslutning til enkelte nyere Forslag overlader til Retten at fastsætte en Prøvetid af fra 2 til 5 Aar. I Praxis vil formodentlig ogsaa herefter en Prøvetid af 3 Aar blive det normale, men jeg har anset det for ønskeligt at give Domstolene et vist Spillerum, for at der kan tages Hensyn til det enkelte Tilfældes Forskelighed. — Endelig skal jeg bemærke, at Thyréns Udkast foreskriver, at Strafudsættelsen ubetinget bortfalder, hvis den dømte før Prøvetidens Udløb tiltales for en efter Dommen begaaet Forbrydelse og for denne findes skyldig til anden Straf end Bøde eller militær Disciplinærstraf. Derimod bortfalder Strafudsættelsen efter mit Udkast kun, hvis han for en forsætlig Lovovertrædelse ifalder Straf af Arbejdsfængsel. Er den nye Lovovertrædelse uagtsom eller er den paadragne Straf ikke højere end simpelt Fængsel, afgør Retten, om den først idømte Straf skal fuldbyrdes. Det forekommer mig at være altfor rigorøst ubetinget at foreskrive Fuldbrydelse af den først idømte Straf, hvis den nye Forbrydelse er uagtsom — f. Eks. uagtsom Brandstiftelse, uagtsomt Manddrab — eller af en saa ringe Strafverdighed, at man nøjes med simpelt Fængsel (Arrest).

Hvad endelig angaar Sikkerhedsforvaring overfor almenfarlige uforbederlige — eller dog faktisk upaavirkede — Forbrydere, skal jeg først kortelig fremhæve, at medens Thyrén kun kender Forvaring i Interneringsanstalt for samfundsfarlige Forbrydere af den groveste Art, foreslaar jeg at anvende en lignende, om end mindre langvarig Sikkerhedsforvaring overfor en Gruppe Lovovertrædere, der

vel ikke kan siges at være egentlig samfundsfarlige, men dog kan være meget besværlige — lästige, som Tyskerne siger. Jeg sigter herved til Personer, som paa Grund af Karaktersvagthed, Mangel paa Energi og Stadighed viser sig ude af Stand til at ernære sig paa regelmæssig hæderlig Maade og derfor uden at vise egentlig farlige forbryderske Tilbøjeligheder frister Tilværelsen som vanemæssige Tiggere eller Losgængere o. l. — I Reglen vil de tillige være drikfældige og ofte tilbøjelige til Rapseri og andre Smaaforseelser. Erfaringen har overalt vist, at den traditionelle Behandling med korte Frihedsstraffe overfor Flertallet af dem er ganske virkningsløs. Da det paa den anden Side er betænkeligt her at anvende langvarige strenge Straffe, dels fordi Forseelsen i og for sig er ringe, dels fordi mange af de paagældende er til en vis Grad psykisk defekte og derfor ude af Stand til at ernære sig paa regelmæssig Maade, foreslaar jeg — naar Straffens Virkningsløshed er konstateret — overfor dem at give Afkald paa Straf og i Stedet derfor at anvende en ren Sikkerhedsforvaring. Et lignende Forslag findes i det schweiziske Udkast. Tanken er, at de paagældende i forholdsvis længere Tid skal uskadeliggøres gennem Internering og selvfølgelig skal tvinges til Arbejde, navnlig Friluftsarbejde, og den nødvendige Disciplin, men iøvrigt bør nyde en relativt ret betydelig Frihed og i det hele, saa længe de opfører sig vel, undergives et lempeligt Regime, der klart adskiller Interneringen fra Straf.

Jeg skal imidlertid ikke komme dybere ind herpaa, men i det følgende holde mig alene til Behandlingen af de egentlig almenfarlige, uforbederlige Forbrydere. — Om det principielle Udgangspunkt for Behandlingen af disse — Anvendelse af ren Sikkerhedsinternering i Stedet for Straf — hersker der fuld Overensstemmelse mellem Thyrén og mig. Dette, som jeg tillægger en ganske særlig Vægt, skal jeg senere komme tilbage til. At der baade i Gennemførelsen og navnlig i Afgrænsningen af det Omraade, hvor saadan

Internering finder Anvendelse, viser sig Afvigelser, er ved en Nydannelse som denne kun naturligt og i os for sig mindre vigtigt. Da Afvigelserne dog er ret betydelige, skal jeg kort gøre Rede for den.

Kredsen af de Tilfælde, hvor Sikkerhedsforvaring kan idømmes, er efter Thyréns Forslag for saa vidt ret snever, som det er en Betingelse, at den paagældende tidligere har tilbragt mindst 12 Aar i Tugthus. Paa den anden Side kræves kun en enkelt tidligere Straf. Efter mit Udkast kræves derimod, at den paagældende tidligere mindst 3 Gange efter det fyldte 21 Aar har været straffet med Arbejdsfængsel, men paa den anden Side kræves kun en samlet tidligere Stråffetid af mindst 4 Aar. Det maa herefter antages, at Thyrén i første Linie har de meget grove Forbrydelser for Øje, Drab, Brandstiftelse, Voldtægt o. l., medens f. Eks. de professionelle Tyve, Bedragere, Voldsmænd, Soutenører m. fl. først paa et meget sent Stadium af deres kriminelle Løbebane vil kunne rammes af denne Bestemmelse. Jeg lægger noget mindre Vægt paa den enkelte Forbrydelses Grovhed og mere paa den gennem hyppigt Recidiv for Dagen lagte Samfundsfarlighed. Hvilket Standpunkt, der er det principielt rigtige, kan vel omtvistes. Maaske ligger Sandheden et Sted midt imellem. Derom skal jeg ikke dømme. Men jeg anser det for givet, at med den af Thyrén foreslaaede Begrænsning vilde den hele Ordning ikke i Danmark være praktikabel. I vort lille Land vilde vi herefter sikkert ikke finde en Belægning til en saadan Anstalt, der er blot tilnærmelsesvis stor nok til, at det vilde kunne forsvares at skabe det Apparat og lønne den udsøgte Ledelse, som i alt Fald efter min Tanke med den hele Ordning maatte kræves. Man maa nemlig erindre, at Drabsmænd sjældent recidiverer og Voldtægtsmænd, Brandstiftere o. l. ligeledes, medmindre Talen er om psykisk abnorme Forbrydere, der jo falder helt udenfor denne Ramme. Om dette Hensyn ogsaa vilde gøre sig gældende i Sverige, tør jeg ikke have nogen Mening om. Men hos

os tror jeg, at man enten maa udvide Rammen eller opgive det hele. Og under Hensyn til de med de professionelle Forbrydere gjorte Erfaringer tror jeg ikke, at det er betænkeligt at aabne Mulighed for Internering ved det 4de Recidiv (efter det 21de Aar). Interneringen er jo heller ikke obligatorisk, men betinget af, at Retten efter det oplyste finder, at Hensynet til Samfundets Sikkerhed kræver denne. I denne Henseende indeholder mit Udkast en Række vejledende Bestemmelser, hvortil intet tilsvarende findes i Thyréns Udkast. Ligeledes indeholder mit Udkast ret udførlige Bestemmelser om den Behandling, de internerede skal være undergivne, hvorved det er Formaalet skarpt at pointere Modsætningen til Behandlingen i Strafanstalterne. Heller ikke herom findes Regler i Thyréns Udkast.

Hvad Interneringens Varighed angaar, har Thyrén og jeg det samme Minimum, svarende til den Straf, i hvis Sted Interneringen træder. Efter begge Forslag er dernæst Interneringen af relativt ubestemt Varighed. Maksimum er efter Thyréns Udkast altid 25 Aar, efter mit 10 Aar ud over Minimumstiden. Denne Forskel staar vist i en ret naturlig Forbindelse med de to Udkasts forskellige Regler om Betingelserne for Interneringen.

Til Slut vil jeg gerne et Øjeblik dvæle ved selve Principet for Behandlingen af de almenfarlige uforbederlige Forbrydere, hvorom Thyrén og jeg som allerede bemærket er enige. Af de tre Behandlingsmaader, der her kan tænkes — forlænget Straf, Straf med paafølgende Sikkerhedsforvaring og Sikkerhedsforvaring i Stedet for Straf — har vi begge valgt den sidste, ligesom det schweiziske Udkast. Jeg anser det ikke for nødvendigt at forsvare vor Stilling overfor det første Alternativ — forlænget eller ubestemt Straf. Det er sikkert et overvundet Standpunkt, idet det erkendes, at det at undergive Personer det almindelige Fængselsregimes slovende og afstumpende Indflydelse i ubegrænset eller dog i en udover det normale væsentlig

forlænget Tid er en Umenneskelighed, som man kun i yderste Nødsfald bør gaa med til. — Jeg vil her indskyde den Bemærkning, at jeg ud fra denne Betragtning ogsaa har foreslaaet, at Straffanger, hvis Straffetid udgør 10 Aar eller derover, naar Halvdelen af deres Straffetid, dog mindst 6 Aar, er forløbet, skal kunne overføres til Sikringsanstalten for Resten af deres Straffetid, naar de findes egnede dertil.

Mere tvivlsomt kan Valget mellem de to andre Alternativer — Straf og Forvaring eller Forvaring i Stedet for Straf — være. Min højtærede Kollega Thyren har paa denne Forening Møde i 1916 efter min Mening paa en saa udmærket Maade motiveret sit Valg, at jeg egentlig ikke har noget at føje dertil. Ogsaa mig er den amfibialske Mellemting mellem to ganske uensartede Betragtningmaader, som fremkommer ved Kombinationen af en bestemt Straf og en ubestemt Forvaring, baade rent instinktmæssig og forstandsmæssig imod som en uklar Uting. Da Forudsætningen jo er, at Retten gaar ud fra, at Straffen ikke vil virke, kan Fastsættelse af saa og saa mange Aars Straf kun forklares ud fra et rent Gengældelsessynspunkt, som vi vel burde være komne ud over, eller ved generalpræventive Hensyn. Men ingen skal faa mig til at tro, at en ren Sikkerhedsinternering af lang, tildels ubestemt Varighed skulde mangle noget i generalpræventiv Kraft. Vi ved jo dog alle, at det langt mere end Behandlingsmaaden er Frihedsberøvelsens Langvarighed, som Forbryderne frygter.

Overfor Personer, om hvilke det paa betryggende Maade kan anses konstateret, at den almindelige Straffebehandling er virkningsløs og derfor unyttig, synes den eneste rationelle Løsning at være, helt at erstatte Straffen med langvarig Sikkerhedsforvaring. Denne Ordning løser netop de to Opgaver, som disse Forbryderes Særegenhed stiller Lovgivningen, paa den ene Side en virksom Beskyttelse af Samfundet — dertil tjener Langvarigheden —

p. d. a. Side Gennemførelsen af denne Beskyttelse uden unyttig og uforholdsmæssig Lidelse for den skyldige — dette naas ved, at de undergives en Behandling, der saa vidt muligt ikke har andet Lighedspunkt med Straffen end Frihedsberøvelsen og Gennemførelse af den nødvendige Arbejdstvang.

Paa denne Forenings Møde i 1916 blev der (af Öfverdirektör Almquist) mod den af Thyrén og mig foreslaaede Ordning rejst en Kritik, der ved første Blik synes bestikende, men som jeg ikke kan godkende. Det gøres gældende, at det synes stridende mod al Retfærdighed og derfor stødende for Retsfølelsen under iøvrigt lige Forhold at behandle den, der har vist sig som en forhærdet og uforbederlig Forbryder, mildere end den, der hidtil ikke har været straffet. Der anføres følgende Eksempel: To Personer begaar sammen en grov Forbrydelse. Den ene anses samfundsfarlig og opfylder Betingelserne for at kunne interneres, den anden ikke. Straffen findes for begge at burde være 7 Aars Tugthus. Hvis Kommissionen efter de 7 Aars Forløb finder, at den samfundsfarlige har forbedret sig, frigives de samtidig. Den grove Forbryder har i den Tid nydt alle Interneringsanstaltens Behageligheder, den anden har været undergivet det haarde Tugthusregime. Er det ikke oprørende uretfærdigt? — Jeg maa hertil sige, at det anførte Eksempel bygger paa en urigtig Forudsætning. Hvis virkelig de to Forbryderes Skyld i Forhold til den fælles Forbrydelse er den samme, vil det i alt Fald efter dansk Retsopfattelse, efter mit Udkast og sikkert ogsaa efter Thyréns være ganske umuligt, at Straffetiden fastsættes ens. Den forhærdede uforbederlige Recidivist maa nødvendigvis faa et langt højere Strafmaal end den anden. Denne Tid — Thyréns og min Minimumstid — maa han sidde uden Afkortning. og kun i ganske sjældne Undtagelsestilfælde vil han slippe dermed; i Reglen maa han sidde langt længere. Den anden derimod har en overvejende Chance for at blive løsladt paa Prøve allerede en rum Tid

for hans — betydelig kortere — Straffetid er udløben. Nogen Fare for stødende Resultater kan jeg ikke her øjne — naar da Domstole og Fængselskommissionen bærer sig ad som nogenlunde fornuftige Mennesker. — Men selv bortset herfra bygger den hele Indvending paa en Betragtning, jeg bestemt maa tage Afstand fra. Den kan kun forklares ud fra et Gengældelsessynspunkt, hvorefter det er Straffens Maal at tilføje Lidelse, og som derfor abstraherer fra, om Tilføjelsen af saadan Lidelse har noget fornuftigt Formaal. Nu maa vi huske, at det er en Forudsætning for den foreslaaede Sikkerhedsforvaring, at det kan anses erfaringsmæssig godtgjort, at Straf overfor denne Person er unyttig. Men da kan jeg aldrig gaa med til at straffe blot for at tilføje en unyttig Lidelse. Den saakaldte Retfærdighed, som kræver det, kan jeg hverken forstaa eller billige. Jeg forstaar, at vi straffer for at opdrage Forbryderen til Lydighed eller for at afskrække eller forbedre ham og derigennem haandhæve Retsordenen. Men er vi først klare over, at Straffen in concreto ikke har noget saadant fornuftigt Formaal, saa forekommer det mig barbarisk at straffe, naar Maalet, Samfundets Sikring, kan naas ved andre Foranstaltninger.

Ja hermed maa jeg slutte. Det er jo kun lidet nyt, jeg har kunnet sige Dem, netop fordi der paa det Omraade, jeg har talt om, er saa mange Berøringspunkter mellem mit Udkast og dels den gældende svenske Ret, dels Thyréns Udkast. Jeg kunde vel have fundet Afsnit, hvor mit Udkast indeholder mere, der vilde synes Dem nyt. Men jeg har ment, at ogsaa Konstateringen af denne relative Overensstemmelse kunde have nogen Interesse. Jeg beder den højtærede Forsamling tilgive mig, at jeg har talt saa længe. Jeg ved, at jeg ikke har holdt mig Luthers Ord efterrettelig: »Reden ist keine Kunst, aber zur rechten Zeit aufhören« — og jeg takker Dem for den Taalmodighed, hvormed De desuagtet har paahørt mig,